

Marja Heimonen

Music as Agency. Diversities of Perspectives on Artistic Citizenship.

Toim. Maria Westvall & Emily Achieng' Akuno. Routledge 2024.

Kirja-arvio

Taiteen ja taiteilijoiden yhteiskunnallinen merkitys muuttuvassa maailmassa on innoittanut eri alojen tutkijoita pohtimaan, mitä ”taiteellinen kansalaisuus” (*artistic citizenship*) voisi tarkoittaa nykyisten maailmanlaajuisten ongelmien, kuten ilmastokriisin, lisääntyvän taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden sekä nuorten mielenterveydellisten haasteiden aikakautena. Musiikin ja taidekasvatuksen tutkimuksen alalla käsite taiteellinen kansalaisuus nostetaan tarkastelun kohteeksi Routledgen keväällä 2024 julkaisemassa antologiassa *Music as Agency. Diversities of Perspectives on Artistic Citizenship*. Teoksen ovat toimittaneet Maria Westvall, Kööpenhaminassa sijaitsevan Rhythmic Music Conservatoryn professori, ja Emily Achieng' Akuno, joka toimii musiikin professorina Keniassa. Westvall johtaa instituutiossaan taiteellista kansalaisuutta tutkivaa tutkimuskeskusta (*Centre for Research in Artistic Citizenship*), jonka puitteissa vastikään julkaistu teos on tuotettu ja toimitettu.

Taiteellista kansalaisuutta lähestytään teoksessa kansainvälisten kirjoittajien ja monipuolisten näkökulmien kautta. Taiteen tutkijat ja taidekasvattajat Afrikasta, Etelä- ja Pohjois-Amerikasta, Aasiasta ja Euroopasta avaavat kirjoituksissaan käsitettä käytäntöjen ja toimijuuden näkökulmasta kysyen muun muassa, minkälainen on kansalaisuuden ja taiteiden, taidekasvatuksen tai kulttuurin tuottamisen välinen suhde sekä miten se ilmenee musiikissa ja musiikkikasvatuksessa. Teoksen alkusanoissa professori emeritus David J. Elliott, joka on julkaissut sekä itsenäisesti että Marissa Silvermanin ja Wayne Bowmanin kanssa käsitteestä taiteellinen kansalaisuus jo aiemmin, korostaa uuden teoksen arvokasta panosta alan kehittämiseksi. Maailmanlaajuisten tutkimusten avulla käsitettä lähestytään innovatiivisesti moninaisuutta arvostaen ja globaaleja taiteellisia kansalaisuuksia (*artistic citizenships*) tavoitellen.

Keskustelu taiteellisen kansalaisuuden merkityksistä on yhdistetty yleensä yhteisen hyvän (*common good, social goods*) edistämiseen vastakohtana yksilölliselle kokemukselle tai yksilön oikeuksille. Musiikkikasvattajien tehtäväksi osoitetaan opiskelijoiden eettisen toimijuuden tukeminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisääminen yhteiskunnassa. Myös hoivaamisen, välittämisen etiikka on yhdistetty taiteelliseen kansalaisuuteen. Käsitettä voi lähestyä myös poliittisen aktivismin näkökulmasta, jolloin taiteilijoiden taiteellinen toiminta yhteiskunnallisten muutosten saavuttamiseksi on suoraa ja välitöntä. Tässä teoksessa jokainen kirjoittajista avaa taiteellista kansalaisuutta omasta näkökulmastaan.

Kirjan ensimmäisessä luvussa yhdysvaltalainen Charles Carson yhdessä Maria Westvallin kanssa yhdistää perinteisesti toisistaan erillään olevat käsitteet taiteilija (*artist*) ja kansalaisuus (*citizenship*) muodostamalla niistä *artizenship*-termin, jonka voisi suomentaa esimerkiksi ”taiteisuudeksi”. He näkevät kansalaisuuden (*citizenship*) yhteiskunnallisen aseman (statuksen) sijasta praksiksena, neuvoteltavissa olevina käytäntöinä, jotka taitelijoiden toimintaan yhdistyneenä voivat tukea yhteiskunnassa osallistuvaa demokratiaa. Seuraavassa luvussa brasilialainen musiikkikasvattaja Flávia Motoyama Narita perustaa tutkimuksensa Freiren kriittiseen pedagogiikkaan, jonka mukaan maailmaa rakennetaan yhdessä entistä paremmaksi. Hän painottaa musiikkikasvatuksen tarjoamia

mahdollisuuksia osallistumiseen ja korostaa projekteissaan muun muassa kriittisen tietoisuuden lisäämistä.

Marissa Silverman Yhdysvalloista käsittelee luvussaan etiikkaa ja feminististä taiteellista kansalaisuutta (*feminist artistic citizenship*). Kolmen esimerkitapauksen avulla hän valaisee lukijoilleen feministisen taiteellisen kansalaisuuden sisältöä sekä taiteellisen kansalaisuuden moninaisia ilmenemismuotoja. Lopuksi hän pohtii, voisiko taiteellinen kansalaisuus olla verrannollinen yhteisölliseen, ”radikaaliin empatiaan” (*radical empathy*). Kim Boeskov ja Kristine Ringsager Tanskasta kertovat Kööpenhaminassa toimivasta ”musiikkiakatemiasta”, joka tarjoaa musiikillista toimintaa erilaisista sosiaalisista ja kulttuurisista taustoista tuleville lapsille ja nuorille tavoitteenaan tukea heidän välisiänsä ystävyyssuhteita. Suvaitsevaisuuden ja rauhanomaisen rinnakkaiselon vaaliminen sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääminen musisoinnin avulla kuvaavat tanskalaisten poliittista projektia, jossa musiikki voi mahdollistaa neuvottelut niin ”kansalaisuuden” kriteereistä kuin myös kuuluvuudesta, osallisuudesta (*belonging*) yhteisöön.

Oscar Pripp, etnologi Uppsalan yliopistosta, tarkastelee taiteellista kansalaisuutta kenttätutkimustensa kautta. Aineistonsa hän on tuottanut Ruotsissa kahdessa kulttuurisessa yhdistyksessä, joissa hän tutki musiikin ja tanssin merkityksiä yhdistyksen jäsenille, sekä sitä, miten musiikin tekemisen käytännöt liittyivät heidän eettiseen ja yhteiskunnalliseen sitoutumiseensa. Pripp määrittelee taiteellisen kansalaisuuden päivittäisinä musiikillisina käytäntöinä, jotka voidaan tulkita myös arkisena ja hiljaisena vastarintana valtaapitäville. Kiinasta kotoisin oleva, Kanadassa opiskellut Nan Qi, joka toimii nykyisin professorina Brasiliassa, käsittelee autoetnografisessa kirjoituksessaan maailmanlaajuisen, globaalin kansalaisuuden esteenä olevia ihmisten asenteita ja ennakkoluuloja. Interkulttuurisuutta painottavan lapsikuoron johtajana hän avaa taiteellista kansalaisuutta erityisesti maahanmuuttajan näkökulmasta.

Carlos Poblete Lagos tutkii musiikkikasvatukseen yhteydessä olevan kulttuuripolitiikan kehitystä Chilessä vuodesta 1990 vuoteen 2020. Ennen vuotta 1990 maata oli hallinnut sotilasdiktatuuri 17 vuoden ajan, minkä jälkeen alettiin jälleenrakentaa ja kehittää demokraattisia instituutioita mahdollisimman laajasti saavutettaviksi. Musiikkikasvatukseen liittyvässä kulttuuripolitiikassa on pyritty kehittämään kansalaisuuden rakentumisen prosesseja, jotka puolestaan ovat yhteydessä taiteelliseen kansalaisuuteen. Äänimaisematutkimuksen pioneerin, Schaferin, inspiroimana Chee Hoo Lum Singaporesta kirjoittaa musiikkikasvatuksesta ”soivana kansalaisuutena” (*sound citizenship*). Tällainen musiikin avulla herkistetty kansalaisuus tukee opiskelijoiden ”soivaa tietoisuutta”, joka lisää empaattisuutta ja kehittää kriittistä ja tiedostavaa näkemystä sosiaalisesta ja kulttuurisesta yhdenvertaisuudesta. Tutkimusprojektissaan hän tarkastelee nykyaikalaisten neuvotteluita yhtäältä heidän itsensä ja yhteiskunnan ja toisaalta vapautensa ja sosiaalisen vastuunsa välillä.

Emily Achieng’ Akuno Keniasta tarkastelee omassa luvussaan kenialaista musiikkikulttuuria. Kolonialistisen historiansa vuoksi se on kulttuurinen tila, jossa länsimaiset vaikutteet voivat yhdistyä alkuperäiskansojen musiikkeihin. Musiikin tekeminen on sekä luonut että määrittänyt kulttuuria ja näin ollut rakentamassa myös uudenlaista käsitettyä kansalaisuudesta (*Artizenship*). Teoksen lopussa Akuno yhdessä Westvallin kanssa tekee yhteenvedon taiteellisen kansalaisuuden merkityksistä. Osallisuus, kuuluvuuden tunne, identiteetit ja arvot ovat kietoutuneina musiikin ja sen tekemisen osallistuvaan luonteeseen, mikä puolestaan mahdollistaa musiikin kyvyn muuttaa niin yhteiskuntaa kuin sen jäseniä.

Teosta voi suositella lämpimästi kaikille musiikkikasvatuksen tutkijoille, opiskelijoille ja opettajille, jotka ovat kiinnostuneita musiikkikasvatuksen yhteiskunnallisista ja globaaleista merkityksistä.

Kirjassa avataan taiteellista kansalaisuutta ja sen pohjalta syntyneitä uusia käsitteitä, kuten ”soivaa kansalaisuutta” ja ”taiteisuutta”, moninaisista kansainvälisistä näkökulmista. Yhteiskunnalla ei tässä teoksessa tarkoiteta ainoastaan länsimaista hyvinvointivaltiota vaan yhteiskuntia tarkastellaan maailmanlaajuisesti. Kirjoittajat tutkivat globaaleja kysymyksiä omakohtaisella otteella paikallisesta näkökulmasta tuottamalla aineistoa vaikkapa pienissä yhdistyksissä Ruotsissa, autoetnografisesti kuoronjohtajana Brasiliassa tai kolonialistisen menneisyyden valossa Keniassa. Taiteellisen kansalaisuuden osana musiikkikasvatusta voi tulkita tarkoittavan musiikkikasvattajien aktiivista kasvatuksellista toimijuutta sekä kykyä ja halua olla mukana rakentamassa ja muuttamassa yhteiskuntia niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti. Samalla kasvatuksellisena päämääränä on tukea opiskelijoiden kasvamista kriittisiksi ja tiedostaviksi taiteellisiksi kansalaisiksi.

